

Posudek na magisterskou diplomovou práci z jazyka francouzského

Dagmar Moravcová

VZTAH MEZI RYCHLOSTÍ VYCHOZÍHO PROJEVU A KVALITOU VÝKONU SIMULTÁNNÍHO TLUMOČNÍKA

(The correlation between the speed of the source speech
and simultaneous interpreters performance)

UK FF ÚTRL Praha, květen 2012

Diplomová práce Dagmar Moravcové má charakter teoreticko-empirické studie a je dalším experimentálním výzkumem uskutečněným na Ústavu translatologie FF UK, který se zaměřuje na analýzu vztahu mezi rychlostí výchozího projevu řečníka a kvalitou výkonu simultánního tlumočnicka, a to na francouzsko-českém materiálu. Cílem této diplomové magisterské práce bylo zjistit a popsat, jaké strategie volí profesionální tlumočníci a studentky oboru tlumočnictví podle rychlosti výchozího projevu, jakých chyb se při simultánním tlumočení (ST) dopouštějí a zda existuje vztah mezi rychlostí výchozího projevu a četností jednotlivých chyb podle kategorií.

Diplomová práce má 173 stránek (+ přílohy: výchozí přepsané texty, dotazníky, CD s nahrávkami originálů ve třech rychlostních variantách a výkony všech tlumočnicků) a je rozdělena do dvou částí: teoretické a empirické. V první části diplomantka nejdříve popisuje model úsilí Daniela Gila, který si zvolila jako východisko pro hodnocení tlumočnických výkonů jednotlivých tlumočnicků v průběhu experimentu. Dále se zde zabývá mluvním tempem a názory řady badatelů na tuto problematiku (Krušina, Janovcová, Čenková, Déjean Le Féalová, Gerver, Kirchoffová, Piová, Daróová atd.). Věnuje se rovněž kvalitě simultánního tlumočení a tomu, jak kvalitu vnímají různé cílové skupiny příjemců. Následně popisuje jednotlivé typy a druhy chyb a odchylek, ke kterým při ST dochází a jež jí umožní lépe konkrétně určovat kvalitu tlumočnického výkonu v jejím experimentu. Vychází přitom z hlavních klasifikací chyb (Kopczynski, Altmanová, Falbová, Barik, Riccardiová, Piová a další) a pro účely svého výzkumu si je pracovní rozděluje do dvou velkých skupin (zachování významu a plynulost projevu). Obě skupiny dále podrobně charakterizuje a dělí je do řady podskupin. V této kapitole uvádí rovněž základní tlumočnické strategie (zejména podle Gila, Jonese, Novákové, Donatové či Čenkové: rozdělená pozornost, časový posuv, zrychlování tempa, princip ekonomie a redundance, reformulace, zpětná korektura atd.). V podání diplomantky se rozdělení některých strategií do kategorií částečně překrývá (viz např. s. 31 a další – část 2.4.2. a 2.4.3., nebo 2.4.6. a 2.4.7. a 2.4.8. a 2.4.9 – není zcela jasná jejich hierarchie).

Na základě takto prostudovaných poznatků a teorií si diplomantka v závěru teoretické části stanovuje pracovní hypotézy pro svůj vlastní empirický experiment, v němž zkoumá právě vztah mezi rychlostí výchozího projevu a kvalitou výkonu simultánního tlumočnicka (viz s.46).

Ve druhé, empirické části diplomové práce D. Moravcová nejdříve v úvodu podrobně a naprosto metodologicky čistě popisuje svůj vlastní experiment (metody výzkumu, charakteristika výchozích textů a jejich nahrávání, účastníci experimentu: tlumočníci a respondenti, podmínky a průběh experimentu). Experimentu se zúčastnilo 6 studentek oboru

tlumočnictví na ÚTRL a 6 profesionálních tlumočnicků, kteří simultánně všechny tři projevy v odlišném tempu (80 slov/min, 120 slov/min, 180 slov/min) tlumočili. Tím diplomantka získala celkem 36 projevů, tj. 4 projevy přetlumočené do češtiny pro každou ze tří rychlostních variant vždy od 2 studentek a od 2 zkušených tlumočnicků. Výchozí originální projevy z hlediska rychlosti a porozumění hodnotili francouzští rodilí mluvčí (6 osob), přetlumočené projevy do češtiny stejným způsobem hodnotili jednak samotní tlumočníci (6+6) a čeští rodilí posluchači (36 osob) pomocí dotazníků a analýzy nahrávek. V této souvislosti oceňují počet subjektů v experimentu i celou pečlivou přípravu a organizaci celého experimentu.

Empirická část DP je pak věnována (s.59-159) podrobné a skutečně vyčerpávající analýze a vyhodnocení přetlumočených projevů (podle tempa) – nejdříve hodnotí přetlumočené projevy z hlediska použitých strategií (dle jejich definice v teoretické části práce), srovnává studentky a profesionální tlumočnický podle jednotlivých projevů, respektive tempa a vyhodnocuje postupně i použité strategie. Poté hodnotí výchozí projevy na základě dat získaných z dotazníků tlumočnicků, porovnává jejich odpovědi a zejména jejich vnímání rychlosti projevu. Následně srovnává tohoto hodnocení s odpověďmi rodilých francouzských posluchačů. Pro hodnocení výsledků zkoumání vztahu mezi rychlostí výchozího projevu a kvalitou výkonu simultánního tlumočnicka používá statistické metody (s. 104 a následující) a dokládá vše četnými tabulkami a grafy – zkoumá závislost mezi rychlostí a počtem chyb dle hlavních kategorií, tj. podle zachování významu (vynechání informace, přidávání informace, sémantické chyby, chyby v logické návaznosti, chyby v časové návaznosti) a podle plynulosti (chyby ve výslovnosti, nevyplněné pauzy, vyplněné pauzy – hezitační pauzy, opakování, opravy, falešné začátky, nedokončené věty, gramatické chyby) a srovnává studentky s profesionálními tlumočníky, jak pokud jde o zachování významu, tak pokud jde o plynulost (s. 129 a násl.). Co se týče zachování významu, byla mezi celkovým počtem chyb a rostoucím tempem prokázána velmi vysoká korelační závislost, tj. že se počet chyb s rostoucí rychlostí zvyšoval. Vysoké tempo tedy jednoznačně představuje zvýšení požadavků na procesní kapacitu, což se projevilo právě i vysokým počtem chyb v přetlumočených projevech. Mezi oběma skupinami tlumočnicků byly zjištěny značné rozdíly. U plynulosti se hypotéza projevila pouze částečně, a to proto, že dle zjištěných výsledků podaly studentky celkově lepší výkon než profesionální tlumočníci. U studentek byla zjištěna velmi vysoká negativní korelace; to znamená, že celkový počet chyb v plynulosti se u nich s rostoucí rychlostí výchozího projevu snižoval, zatímco u profesionálů se celkový počet chyb zvyšoval a korelační závislost mezi počtem chyb a rostoucí rychlostí je velmi vysoká. Diplomantka se oprávněně domnívá, že to bylo způsobeno tím, že profesionálové zpracovávali mnohem více informačního materiálu, a proto se zdánlivě dopustili více chyb. V poslední části se zaměřuje na hodnocení výkonu tlumočnicků z pohledu českých posluchačů podle rychlosti projevů a podrobně popisuje, co nejvíce vadilo posluchačům při poslechu tlumočení. Na závěr diplomantka vyslovuje doporučení pro další výzkum v této oblasti, týkající se zkoumání časového posuvu. Na základě zjištěných dat a pozorování se domnívá, že vysoká rychlost přiměla některé profesionály a hlavně studentky zvyšovat se stoupajícím tempem výchozího projevu i časový posuv od řečníka. To tlumočnickům sice mohlo umožnit výchozí sdělení lépe analyzovat, ale zatěžuje se tím krátkodobá paměť, zvyšuje se riziko vynechání informací a navíc to brání tlumočnickovi v plném porozumění následujícího segmentu. Je tedy možné, že zvyšující se tempo vedlo u některých tlumočnicků obou skupin k prodloužení časového posuvu, a to zase vedlo ke zvýšení počtu vynechávek. Tuto domněnku je však potřeba potvrdit empirickým výzkumem.

Diplomová práce D. Moravcové se zabývala dosud u nás málo zpracovanou tematikou, která by si zasloužila rozsáhlejší prozkoumání i na dalších skupinách tlumočnicků a v jiných jazykových kombinacích (tzv. replikace).

K formální stránce diplomové práce musím mít, bohužel, řadu připomínek. Je škoda, že si diplomantka po sobě definitivní verzi práce před odevzdáním lépe nezkontrolovala, protože by zcela jistě tyto nedostatky byla schopna najít a odstranit: překlepy se vyskytují jak v Obsahu (s. 6 – např. 2. „Teoterická“ část – tento překlep se následně opakuje i samotném textu – s.12; 2.6.1. název vytištěn v obsahu tučně?, 3.2.7. – „pojevů“- následně i v textu s.142), tak i v textu DP. Dále např. s. 10 („specifika a omezení“ místo „specifikům a omezením“), další překlepy viz vyznačené přímo v tištěném výtisku práce (např. s. 156, s.161- „tlumočnicků“ – spíše mělo být „studentek tlumočení“?, s.98 interpunkce, mezi s.31 a 32 prázdná stránka?, s. 23 viz překlepy v odkazu pod čarou). Část 2.2.2. Zahraniční translatologické školy – uváděna Čeňková – spíše by patřila do předchozí části (2.2.1. České translatologické školy), odkazy pod čarou (č. 3, 4, 5) si neodpovídají v textu, s. 17 text najednou bez zarovnání vpravo, bibliografie s. 167 a následující – autoři jsou někdy uváděni malými písmeny apod. Za závažnější nedostatek považuji uvádění v textu DP (s. 12 a následující) bibliografických údajů a citací z publikací, které nejsou však uvedeny v použité literatuře: např. Daniel Gile a jeho publikace z roku 2009. Tato publikace je několikrát v textu citována, ale není přitom vůbec zařazena v bibliografii. Jedná se o přepracované vydání jeho publikace z roku 1995. Diplomantka tuto publikaci uvádí jako z roku 1990 na s. 12.

Na závěr konstatuji, že práce Dagmar Moravcové přesto splňuje všechny náležitosti magisterské diplomové práce a je skutečně velmi poctivě napsaná. Způsobem zpracování dané problematiky diplomantka prokázala, že velmi dobře zvládla veškerou odbornou literaturu, že s prostudovanou literaturou a empirickým materiálem dovede samostatně pracovat a je schopna jednotlivé úvahy, názory a poznatky velmi dobře utřídit, předložit a systematizovat. V této souvislosti oceňuji i mimořádně rozsáhlý seznam použité bibliografie.

Diplomovou práci **Dagmar Moravcové** doporučuji k obhajobě a hodnotím ji stupněm **velmi dobře až výborně**. O definitivní klasifikaci rozhodne vlastní průběh obhajoby.

Prof.PhDr. Ivana Čeňková, CSc.
Ústav translatologie FF UK

Praha 17.5.2012